

**The Dutch Collective Settlements Act
and Private International Law**

Aspecten van Internationaal Privaatrecht in de WCAM

Dr. Hélène van Lith

Supervisor: Prof. Filip De Ly

Co-Supervisor: Dr. Xandra Kramer

Research Assistant: Steven Stuij LLM

© 2010 WODC, Ministerie van Justitie. Auteursrechten voorbehouden.

Samenvatting

Onderwerp onderzoek en onderzoeksvraag

Dit onderzoeksrapport ziet op de grensoverschrijdende aspecten van collectieve schikkingen die zijn overeengekomen in het kader van de Wet collectieve afhandeling massaschade (WCAM) ten behoeve van buitenlandse benadeelden en vermeende aansprakelijke partijen. De volgende aspecten van internationaal privaatrechtelijk worden in het onderzoek geanalyseerd: internationale bevoegdheid, grensoverschrijdende oproeping, representativiteit van buitenlandse benadeelden, internationale erkenning en toepasselijke recht. De centrale onderzoeksvraag is of de bestaande (nationale, Europese en internationale) regelingen voor elk van deze grensoverschrijdende aspecten voldoende geschikt zijn voor de toepassing van WCAM-schikkingen ten behoeve van buitenlandse benadeelden en vermeende aansprakelijke partijen.

Onderzoeksmethoden

De onderzoeksmethoden voor dit onderzoek zijn drieledig. Ten eerste berust het onderzoek op een uitgebreid internationaal literatuur- en jurisprudentieonderzoek specifiek gericht op de grensoverschrijdende effecten van collectieve systemen van afhandeling van massaschades. Ten tweede heeft er een praktijkonderzoek plaatsgevonden door middel van een vijftiental (face-to-face) interviews met rechters bij het gerechtshof Amsterdam, (vertegenwoordigers van) partijen, advocaten, academici en belangenorganisaties die ervaring hebben met WCAM schikkingen met internationaal privaatrechtelijke aspecten. Tenslotte bevat het onderzoek waar relevant rechtsvergelijkende observaties met betrekking tot vergelijkbare regelingen in het buitenland, in het bijzonder de *class actions* regelingen uit de Verenigde Staten en Canada. Deze rechtsvergelijkende observaties richten zich voornamelijk op de specifieke internationaal privaatrechtelijke problemen die zich hebben voorgedaan bij de uitvoering van de Amerikaanse en Canadese wet- en regelgeving.

De WCAM en het internationaal privaatrecht

Op 27 juli 2005 is de WCAM in werking getreden. De wet is te vinden in de artikelen 907-910 van Titel 15 van Boek 7 van het Burgerlijk Wetboek. Enkele specifieke procesrechtelijke bepalingen zijn in Titel 14 van het Derde Boek van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering opgenomen. De wet voorziet in de mogelijkheid om een vaststellingsovereenkomst betreffende de afwikkeling van een groot aantal gelijksoortige vorderingen, gesloten tussen een organisatie die de belangen van schuldeisers van die vorderingen behartigt en de aansprakelijke partij, door het gerechtshof te Amsterdam verbindend te laten verklaren voor de gehele groep van benadeelden. De verbindendverklaring brengt mee dat ook benadeelden die zelf niet betrokken waren bij de totstandkoming van de overeenkomst, hieraan rechten kunnen ontleen en gebonden zijn. Als een benadeelde echter niet gebonden wenst te zijn aan de overeenkomst staat het hem vrij om binnen een door het gerechtshof vastgestelde termijn aan te geven dat hij gebruik wil maken van de zogenaamde opt-out bevoegdheid. Nadat de verbindendverklaring onherroepelijk is geworden, is het voor een benadeelde die geen gebruik heeft gemaakt van de opt-out mogelijkheid niet meer mogelijk al dan niet in rechte buiten de overeenkomst om schadevergoeding van de schadeveroorzakende partij te verkrijgen. Voor de

verbindendverklaring kunnen de bij de overeenkomst betrokken partijen zich met een gezamenlijk verzoek wenden tot het gerechtshof. Tijdens de behandeling van het verzoek kunnen lopende individuele procedures betreffende vorderingen terzake waarvan de overeenkomst in een vergoeding voorziet, op verzoek van de aansprakelijke partij worden geschorst. Zodra de benadeelde gebruik heeft gemaakt van de opt-out mogelijkheid, kan de individuele procedure worden hervat.

Indien een WCAM-schikking (tevens) is gesloten ten behoeve van buitenlandse benadeelden roept dit echter verschillende vragen op naar de aspecten van internationaal privaatrecht: Heeft het Amsterdamse gerechtshof internationale bevoegdheid om de schikking verbindend te verklaren voor buitenlandse benadeelden? Hoe worden buitenlandse – bekende en onbekende – benadeelden in het buitenland opgeroepen? Op welke wijzen kunnen belangenorganisaties voldoende representatief zijn voor buitenlandse benadeelden? Is een door de Nederlandse rechter verbindend verklaarde overeenkomst ook bindend voor buitenlandse benadeelden die geen gebruik gemaakt heeft van de opt-out mogelijkheid? En welke vragen van buitenlands toepasselijk recht komen aan de orde?

De geschiktheid van bestaande internationaal privaatrechtelijke regelingen

Uit het onderzoek blijkt dat het Amsterdamse Gerechtshof haar *internationale bevoegdheid* om een WCAM schikking verbindend te verklaren over buitenlandse benadeelden heeft gebaseerd op bestaande Europese regelingen, maar dat de gebruikte Europese bevoegdheidsregels en begrippen niet stroken met de begrippen uit de WCAM. Het begrip ‘belanghebbende’ uit de WCAM en het begrip ‘gedaagde’ uit de desbetreffende Europese regelingen dienen niet beschouwd te worden als elkaars equivalent. Een forumkeuze ten gunste van het Amsterdamse gerechtshof opgenomen in de WCAM schikking zou een praktische oplossing bieden voor de discrepantie in begrippen tussen de WCAM en de Europese bevoegdheidsregels. De huidige onzekerheid over de precieze invulling van begrippen in de Europese bevoegdheidsregels verdient opheldering van het Hof van Justitie van de Europese Unie door middel van een prejudiciële beslissing. Nieuwe regelgeving op Europees niveau die specifiek de internationale bevoegdheid regelt voor de afwikkeling van massaschade en collectieve acties zou ook aan te bevelen zijn. (zie Deel 2 en Aanbeveling 7.1).

De vraag of buitenlandse benadeelden die geen gebruik gemaakt hebben van de opt-out mogelijkheid gebonden zijn aan een door het Amsterdamse gerechtshof algemeen verbindend verklaarde WCAM schikking is een vraag van *internationale erkenning*. De terminologie die momenteel in Europese regelingen gehanteerd wordt ten aanzien van internationale erkenning van gerechtelijke beslissingen geeft geen duidelijk antwoord op de vraag of een verbindendverklaring van een WCAM schikking als een vonnis of gerechtelijke schikking beschouwd dient te worden. Er worden suggesties gedaan hoe de huidige Europese begrippen kunnen worden verduidelijkt ten aanzien van collectieve schikkingen die pas achteraf door een gerechtelijke instantie verbindend verklaard worden. (Aanbeveling 7.2). Tevens is het aan te bevelen dat een verbindendverklaring van een WCAM schikking als een beslissing wordt beschouwd in de zin van de Europese regelingen en dient automatische erkenning binnen de EU verzekerd te worden. De gevolgen hiervan zijn tweeledig: 1) Het effect van een

verbindendverklaring van een collectieve WCAM schikking door het Amsterdamse hof is hetzelfde in de aangezochte lid - of verdragstaat. Als gevolg hiervan dienen deze Staten het verbindend karakter van de WCAM schikking te erkennen alsmede het feit dat aldaar woonachtige benadeelden die geen gebruik hebben gemaakt van de opt-out mogelijkheid gebonden zijn aan de WCAM schikking, en geen individuele procedure kunnen starten betreffende vorderingen terzake waarvan de overeenkomst in een vergoeding voorziet. 2) Erkenning van een verbindendverklaring kan geweigerd worden als er een beroep is gedaan op één van de weigeringsgronden voor erkenning. Het gaat het met name om de gevallen dat een belanghebbende niet op de juiste wijze is opgeroepen of wanneer erkenning van een verbindendverklaring van een WCAM schikking bijvoorbeeld op grond van diens opt-out karakter – in een concreet geval – kennelijk strijdig is met de openbare orde van de aangezochte lidstaat. (Zie Deel 5).

Bij de *grensoverschrijdende oproeping* voor de terechtzitting voor de verbindendverklaring en van de opt-out mogelijkheid rijst de vraag of de bestaande Europese en internationale regelingen geschikt zijn voor het oproepen van grote aantallen bekende en onbekende benadeelden die buiten Nederland woonachtig zijn. Is betekening per gewone brief, aangetekende post of door middel van een aankondiging in internationale nieuwsbladen of websites een geschikte wijze van oproeping en zijn deze in overeenstemming met beginselen van een eerlijk proces? Het onderzoek wijst uit dat de bestaande Europese en internationale regeling niet ongeschikt zijn voor oproeping van grote aantallen van bekende buitenlandse belanghebbenden, maar dat het zeer arbeidsintensief is en hoge kosten met zich meebrengt. Bovendien wordt de oproeping van onbekende buitenlandse benadeelden niet geregeld door deze regelingen en valt men terug op de bepalingen uit de WCAM. De oproeping van onbekende buitenlandse belanghebbenden wordt echter ook niet expliciet in de WCAM geregeld, maar de wet geeft de rechter genoeg ruimte om andere wijze van oproeping te bepalen. Het is aan te bevelen dat de wet deze ruimte voor het bepalen van de wijze van oproeping voor buitenlandse benadeelden expliciteert in de wet zodat de rechter gedurende een dergelijke regiezitting bepaalde wijze van oproeping kan bevelen of goedkeuren. (zie Deel 3 en Aanbeveling 7.3).

Het *representativiteitsvereiste van buitenlandse benadeelden* is geen zuiver international privaatrechtelijk aspect maar gezien het belang hiervan in WCAM-schikkingen verdienen de verschillende wijzen waarop belangenorganisaties zowel bekende als onbekende buitenlandse belanghebbenden kunnen representeren wel de nodige aandacht. Het verdient aanbeveling om de door partijen gekozen wijzen om te voldoen aan het representativiteitsvereiste door de rechter expliciet te laten beoordelen en goed te laten keuren om voldoende representativiteit voor buitenlandse benadeelden te garanderen. Dit dient in de WCAM te worden verankerd. (Deel 4 en Aanbeveling 7.4).

Wanneer een collectieve schikking overeen is gekomen ten gunste van buitenlandse benadeelden kunnen sommige aspecten door *buitenlands recht* worden beheerst. Zo kan onder andere buitenlands recht de redelijkheid van de hoogte van de toegekende vergoedingen bepalen. Het opnemen van een *damage scheduling* clause waarin rekening wordt gehouden met de verschillen in redelijkheid naar gelang het toepasselijk recht wordt aanbevolen. Dit betekent wel dat er gedurende de totstandkoming van een WCAM schikking een korte inventaris opgemaakt dient te worden van de verschillende rechtstelsels die van toepassing kunnen zijn. Bovendien bepaalt de rechter of eventuele voorrangregels van de *lex fori* toepasselijk zijn. (Deel 6 en Aanbeveling 7.5).